

שם ביה"ס:
מקיף ג' ע"ש רוגוזין

ישוב:
אשדוד

תחום הדעת:
מדעי החברה

מס' יחידות לימוד:
2 יחידות לימוד

סמל מוסד:
770461

כותבי התכנית:
עדכון על ידי אושרת
עסילה

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' לפיתוח פדגוגי

תאריך עדכון
1.12.2019

קרימינולוגיה

הצעת תכנית לימודים ייחודית:

קרימינולוגיה

בהיקף של 2 יח"ל

מנהלת בית הספר: גילה שמעוני

תוכן הנושאים:

מספר	הנושא	עמוד
1	הרקע והסיבות לפיתוח התוכנית	3
2	ייחודה של התוכנית	4
3	רציונל התכנית	5-7
4	צורכי התלמידים	8 - 10
5	צורכי החברה	10-11
6	המטרות האופרטיביות של התכנית	11-13
7	המגמה ושילוב מספר יחידות לימוד	13-15
8	תכנית הלימודים "ויא"	16-23
9	ביבליוגרפיה	24
10	דרכי הוראה	25
11	דרכי הערכה מסכמות	26

תכנית לימודים ייחודית בקרימינולוגיה ומדעי המשטרה בבית הספר מקיף ג' אשדוד
ערכה את תכנית הלימודים עסילה אושרת, מורה לקרימינולוגיה בבית הספר מקיף ג' אשדוד.

הרקע לתכנית הלימודים

התוכנית החלה ביוזמת משטרת ישראל בשל הצורך לקרב את בני הנוער להבנת תפקידי המשטרה בחברה הדמוקרטית ובשראל מול תופעות פשיעה שונות ובהסתמך על תיאוריות קרימינולוגיות שונות.

תכנית הלימודים הייחודית בנושא משטרה וקרימינולוגיה החלה ב-1991 בבית הספר התיכון ביבנה, ומשנת 1992 פותחה התוכנית והופעלה בבית ספר התיכון מקיף ג' - אשדוד ובהצלחה. תכנית לימודים זו רואה את התלמידים כחלק אינטגרלי ובלתי נפרד מהקהילה. מאחר וקהילת אשדוד מורכבת מקהילות משנה רבות ושונות, דבר שעלול לגרום למתחים ולעבריינות בקרב ובין הקהילות השונות וכן לריבוי עבריינות נוער. התכנית הייחודית תתמקד בעבריינות נוער ועבריינות הנגרמת כתוצאה מהגירה. התכנית תציג בפני התלמידים את הסיבות השונות להיווצרות עבריינות הנגרמת מהשוני בין התרבויות, את הסיבות להיווצרות עבריינות נוער, שיטות למניעת ובלימת עבריינות נוער, שיקום וטיפול בנוער עבריין. בתכנית הייחודית נלמדות תיאוריות דוגמת האנומיה החברתית והאישית, תיאוריות הגירה ופשיעה של סלין, תיאוריות עבריינות נוער של א. כהן - תת-תרבות עבריינית, קלוארד ואוהלן - ההזדמנויות הפונקציונאלית, מילר - נורמות מעמד נמוך הגורמות לעבריינות נוער, שוהם - עבריינות בני טובים בישראל, הידרדרות נערה לזנות ועוד. התוכנית מבוססת במסגרת רחבה של יחסי קהילה ומשטרה וניתן בה דגש לאינטראקציה חיובית בין בית הספר כחלק מהקהילה לבין המשטרה שבאה לידי ביטוי בהרצאות קציני משטרה שונים בבית הספר, שמעבר להעברת חומר הלימוד הנדרש, מעבירים לתלמידים מניסיונם הרב בשטח (כולל דוגמאות מסיטואציות רלוונטיות לחומר ההרצאה) מסר חיובי על תפקיד השוטר בקהילה. בנוסף, הסיור בתחנת המשטרה מעמיק קשר זה.

כדי שהתוכנית תהלוס את צרכי התלמידים, התלמידים חויבו עד שנת תשע"ד לשרת 40 שעות במשמר האזרחי בעיר אשדוד, להאזין להרצאות קציני משטרה שיגיעו לכתה בהתאם לתכנית הלימוד, ולכתוב עבודה שיבחרו בנושא הגירה, עבריינות נוער או טיפול הנוער עבריין או נוער במצוקה, הנושאים שיבחרו על ידי התלמידים יציגו אירועים או דילמות המבוססות על תיאוריות ונושאים אחרים שנלמדו בכתה או ניתוח אירועים שפורסמו בעיתונות מקומית (או ארצית).

ייעודיות התכנית

ייעודיות תכנית הלימוד מבוססת על היסוד המארגן של הבנת הסיבות לעבריינות ומניעתן במקום בו קיימות תרבויות משנה שונות ומגוונות. השונות הרבה של תרבויות המשנה בעיר, קשיי הגירה וחוסר פעילות התנדבותית הם הגורמים (כנראה) לעבריינות הנוער הרבה בעיר. תלמידי המגמה בעקבות לימוד הנושאים בתכנית זו ינסו לסייע לרשות המקומית, לבית הספר, לחבריהם ולחברה כולה להבין את הגורמים המעודדים עבריינות. לכן הנושאים ילמדו על פי סדר כרונולוגי: גורמים אישיים - גנטיים ופסיכולוגיים, גורמי המבנה החברתי המעודדים עבריינות, תהליכים חברתיים ותגובה חברתית היוצרים עבריינות, וכן הקשר בין בגירה ופשעה. כן ילמדו התלמידים במגמה על סמים והקשר לעבריינות נוער, סוגי הרשויות השונות המטפלות בנוער עבריין. התלמידים יחשפו לפנולוגיה - מהות הענישה, התפתחות הענישה ומטרות וסוגי הענישה בעבר, בהווה ובעתיד, וזאת כדי שיבינו את הצורך החברתי בענישה ובכך יוכלו להשפיע על חבריהם ואחרים להימנע מביצוע עבירות.

לימוד נושאי הקרימינולוגיה ומדעי המשטרה, תיצור אצל התלמידים את הרצון להתנדבות למשמר האזרחי, דבר שיקנה לתלמידים מערכת ערכים ומיומנויות, ותחזק אצלם את המחויבות שלהם למרכיבים המרכזיים של למערכת אכיפת החוק בחברה דמוקרטית. ייעודיות התכנית בא לידי ביטוי בשני מישורים: באופן הוראתו לתלמידים על ידי שיתוף גורמים חוץ בית ספרים וגם ביצירת אקלים מעשי המעודד את התלמידים לבצע מטלות לטובת הקהילה. כאמור תכנית הלימוד משלבת דרכי הוראה מגוונות, החל מהוראה פרונטאלית בכתה על ידי המורה המגמה, דרך הרצאות של קציני משטרה אשר יעבירו את נושאי המשטרה על פי מערכי שיעור שנערכו על ידי המשטרה תוך מתן דוגמאות מניסיונם האישי, ובסיוור מקצועי בבית סוהר דבר שיגרום התעניינות וסקרנות אצל התלמיד. התכנית זו מתייחדת גם בדרכי ההוראה כמו הדגשת הלומד האקטיבי - התלמיד לומד תוך כדי דיאלוג עם אנשי משטרה ושב"ס. התכנית מתייחדת בכך שהיא רלוונטית לחיי התלמידים הבאים משכונות שונות, מעדות שונות ומתרבויות משנה שונות, וההוראה כוללת ניתוח אירועים הקשורים בחיי קהילת העיר בה הם חיים תוך התמקדות בעבריינות נוער, בשרותי עזר עירוניים המטפלים בנוער עבריין בעיר וכן בתופעות עברייניות בחברה הישראלית, תוך יישום התיאוריות שנלמדו. כמו כן, התוכנית מקנה כלים לניתוח מקרי פשיעה והבנת תופעות פשיעה.

רציונל התכנית

תחום הדעת וארגון

היסוד המארגן של התוכנית לימודים זו הינו נושא עבריינות הנוער, היות ולא ניתן ללמד על עבריינות נוער לפני שהתלמיד יצור ראייה כוללת כלשהי על תיאוריות קרימינולוגיות כלליות, תתחיל הוראת התכנית בהצגת התיאוריות הבסיסיות.

לאור המלצת היועץ, לימוד תכני תכנית ייחודית זו נע על ציר זמן התפתחותי (בתחום הדעת עצמו) והן לצד נושאי הלימוד וההתפתחות התיאורטית בתוך כל נושא, והוא מותאם גם לצורכי התלמידים. הלימוד בנוי נדבך על גבי נדבך שכן, קשה להבין נדבך מסוים ללא הנדבכים שקדמו לו. תכנית הלימוד תחל המבוא לקרימינולוגיה עם הגדרות של מושגים בסיסיים, תיאוריות ביולוגיות, פסיכולוגיות, אקולוגיות, סוציולוגיות וסוגיות בנוער עבריין, תוך התמקדות בנעשה במדינת ישראל, נושא סמים ונוער ושיקום נוער עבריין. בהמשך יועברו נושאי פנולוגיה, ומדעי המשטרה.

תחילה ילמדו התלמידים בכתה י"א דברי מבוא ומושגים בסיסיים בקרימינולוגיה, המציגים את ההגדרות השונות לסטייה, את יסודות הקרימינולוגיה כמקצוע מדעי, את מקורות המידע על הפשיעה, שיטות מדידתה וכן סוגי עבירות ושכירות, וזאת על-מנת להכניס את התלמידים בשלב מוקדם יחסית לקונטקסט זה, שהוא עולם התוכן של פשיעה ועבריינות. סדר הוראת התיאוריות יתבסס על ציר זמן התפתחותי, המתחיל בתחילת המאה העשרים בגישה הקלאסית שבה ראו קרימינולוגים בתורשה ובסביבה את הגורמים העיקריים לעבריינות. השינוי בתפיסה זו חל בתחילת המאה העשרים בגישה הפוזיטיביסטית בהשפעת הפוזיטיביזם והפסיכואנליזה, ולפי תפיסה זו התנהגות עבריינית הינה סימפטום של הפרעות תוך-נפשיות. מאוחר יותר החלו תיאורטיקנים מדגישים גורמים חברתיים-תרבותיים-אישיים להסבר התנהגות עבריינית. בהמשך, התיאוריות המתרכזות בתהליכים תוך-אישיים, ובגורמים ביולוגיים ופסיכולוגיים לעבריינות - העברין מלידה/ לומברוזו ותלמידיו; טיפוסי גוף שלדון ואלניור גליק וקריטשמר; תורשה ועבריינות/מחקרי תאומים.

לאחר לימוד חלק זה התלמידים ימשיכו ללמוד תיאוריות - הגישה הפסיכואנליטית של פרויד; את הגורמים הפסיכולוגיים הגורמים לאדם לבצע עבירות - "האני העליון"; "האני"; "הסתמי"; ו"הלא מודע"; "פסיכופטיה" - מחלת נפש העשויות לגרום לעבריינות; "אינטליגנציה"; "ליקויי למידה"; "המרד הזכרי" וטכניקות נטרול של סייקס ומצא. בהמשך ילמדו התלמידים על התיאוריות האקולוגיות/כלכליות הגורמות לעבריינות - "אסכולת שיקאגו" שואו ומאקיי; "חלונות שבורים" וילסון וקלינג; וגורמים סוציו-אקונומיים העשויים לגרום לעבריינות. בהמשך ילמדו התלמידים תיאוריות סוציולוגיות המביאות אדם לידי סטייה ועבריינות והכוללות את אנומיה חברתית דירקהיים; אנומיה אישית מרטון; תת-תרבות עבריינית אלברט כהן; נורמות מעמד נמוך מילר; תיאוריות הלחץ; מערך הזדמנויות שוות קלוארד ואוהלן. המשפחה ותהליך הסוציאליזציה כגורמי לעבריינות - חברות; מתחים במשפחה; דחיית ההורים את הילד

והמשפחה העבריינית. גורמים לעבריינות נוער כמו חסכים משפחתיים; חוסר כח וחיפוש זהות; וגיל ההתבגרות - הכולל את סער ופרץ; חברות הדדית; חברות קרובה; חברות ספוראדית וחברות מתנתקת. תיאוריות הפעילות השגרתית כשיטה קהילתית המורידה את עקומת הפשיעה בקהילה, כיצד ומדוע התחברות דיפרנציאלית של סאתרלנד מביאה אדם לביצוע עבירות; הגנב המקצועי סאתרלנד; שיקום עבריינים על פי גישתו של קרייסי והנובעת מגישתו של סאתרלנד. תיאורית הפיקוח הירשי שפתחה מנגנונים בקרב המשפחה כדי למנוע עבריינות, תיאוריות התיגו של טננבוים; בקר; למרט; זאן זינה ונערה מדרדרת לזנות של שוהם - תיאוריות תגובה חברתית המציגות את החברה כיוצרת את עברייניה. התייחסות להגירה הגורמת לעבריינות תוך התמקדות בעבריינות נוער בישראל של סלין הגירה ופשיעה; עבריינות עולים בישראל שוהם; עבריינות קטינים בני מיעוטים בישראל חסין; נוער אתיופי אדלשטיין; נוער עולה מארצות האיסלם של חסין; עבריינות של בני טובים בישראל של שוהם; הסיבות לעבריינות נוער בישראל כהן; נערות עברייניות בישראל כהן; הרשויות הטפלות בנוער עבריין בישראל; והנושא האחרון בכתה "א סמים ועבריינות נוער - סוגי הסמים והשפעותיהם; ההיבט הפלילי וההיבט החברתי.

לאחר שתחום הקרימינולוגיה ילמד במלואו בכתה "א ולאחר שהתלמידים כבר רכשו מושגים, עקרונות ותיאוריות בקרימינולוגיה וניתחו תופעות פשיעה ספציפיות, בכתה "ב ילמדו התלמידים את מערכת הענישה - פנולוגיה.

נושא הפנולוגיה יאורגן ע-פי השינוי שחל במטרות הענישה ובצורות הענישה על ציר של זמן: תחילה יוסבר לתלמידים את יחסי הגומלין בין הפנולוגיה לקרימינולוגיה ומהות הענישה, זכויות האזרח ובאופן מודגש החוקים המתייחסים לנוער - חוק הנוער שפיטה וענישה; חוק הנוער טיפול והשגחה; והחוק לדיני ראיות הגנת ילדים, מיד לאחר מכן יבוצע ביקור בבית משפט לנוער ובו יראו התלמידים את מערכת המשפט בעבודתה. בהמשך ילמדו את מטרות הענישה בהיבטיה ההיסטוריים - פיוס וטיהור; כפרה; השבה ופיצוי, התפתחות הענישה עונש מות; עונשי גוף; קלון והגליה, מטרות הענישה בימינו - הרתעה; תיקון; טיפול ושיקום; מניעה; הגבלה והרחקה; נקם ותגמול, את המאסר כהתפתחות חברתית של צורת ענישה מודרנית; את הבעיות שעונש זה גורם למוענש; זכויות האסיר; חלופות למאסר, תקון בקהילה ושיקום האסיר.

בנושא מדעי המשטרה - ילמדו התלמידים של יעוד ומבנה משטרת ישראל הנובע מסעיף 3 לפקודת המשטרה; על המבנה ההיררכי של משטרת ישראל, סגנונות שיטור - מסורתי; אכיפת וקהילתי, על תפקידי משטרת ישראל - שמירת שלום הציבור; מניעת עבירות; לחימה בפשיעה ואכיפת החוק, תפקודי וסמכויות המשטרה, הקונפליקטים בין שיטור לעקרונות הדמוקרטיה, סמכויות השוטר - עיכוב; מעצר; חיפוש; חסינות וטווח שיקול הדעת, זכויות האזרח - האיזון בין ביטחון הציבור וזכויות האדם והאזרח, אתיקה משטרתית, שחיתות משטרתית, זכויות האזרח - חוק המעצרים החדש מול חוק כבוד האדם וחירותו, וסטטיסטיקה משטרתית. בסמוך למועד סיום הנושא יבוצע סיור בתחנת המשטרה שם יוכלו התלמידים לבחון את החומר שנלמד הלכה למעשה.

מן האמור נובע ההיגיון הפנימי של סדר ההוראה שהוצג לעיל. תכני הלימוד בקרימינולוגיה הינם תכנים המספקים את הידע התיאורטי הנותן לתלמידים ידע וכלים כיצד להבין תופעות של סטייה בחברה בה הם נמצאים, לסייע לעולים להתאקלם ולהיות מעורים בחברה הקולטת ולהשפיע על בני גילם לקבל את השוני ביניהם לבין העולים החדשים ולמנוע את תיוגם כשונים וחריגים בחברה החדשה אליה הגיעו, בעוד הפנולוגיה ומדעי המשטרה מציגים את יישום התיאוריות בפועל. "לימודי השטח", הקשורים למפגש עם נושאים אלה - במיוחד מפגש עם קציני משטרה, הרצאות הניתנות על-ידי בעלי תפקידים שונים בתחנת משטרה, הרצאה הניתנת על ידי פקידת סעד קהילתית, סיור בתחנת משטרה, במתקן כליאה, שיחות עם אסירים הנמצאים בתהליכי שיקום יהיו לא רק חוויה משמעותית לתלמיד בית-הספר, אלא גם יאפשרו הבנה והפנמה טובה יותר באשר לגורמי הפשיעה ודרכי הטיפול האפשריות של הרשויות, בעבריינים, ובכך למנוע מחבריהם בני אותו גיל ואחרים להימנע מלעבור עבירות של אלימות, ונדליזם או שימוש בסמים כדי לא להגיע לטיפול רשויות האכיפה והשיפוט השונות ולהימנע מתיוג בגיל צעיר כדי לא לפגוע בעתידם.

צורכי התלמידים

בית ספר על יסודי מקיף ג' אשדוד הוא אחד מבתי הספר המקיפים המובילים והמבוקשים ביותר בעיר אשדוד ומונה כ- 1998 תלמידים וכ-100 מורים, רוב התמידים הם תושבי אשדוד אם כי קיימים גם תלמידים מהפריפריה, בדרך כלל מישובי הסביבה אשר נמצאו מתאימים ללמוד בבית הספר המגמות היוקרטיות כמו כתות המחוננים, מופת או המדעים, גם המורים מרביתם מאשדוד אם כי חלק מהם מגיעים ללמד בבית הספר ואינם גרים באשדוד. למרות שבית הספר מתאפיין ברמת לימודים גבוהה ומגוונת, בית הספר מקפיד לקלוט לא רק את האוכלוסיות המצליחות אלא גם קבוצות תלמידים מתקשים, עולים חדשים, חילונים, דתיים ולקוי למידה. מכאן שהוא כולל בתוכו מגוון רב של תרבויות משנה, התנהגויות ושפות מדוברות, בין השאר עולים חדשים מחבר העמים, מצרפת ומארגנטינה, תלמידים מתרבויות משנה שונות כמו עדות שונות וביניהם מהודו, פרס, גרוזיה, אתיופיה ואחרים שחלקם אף מגיע כאמור למגמה. בית הספר מקפיד על כללי התנהגות התלמידים - על תלבושת אחידה, על תספורת ותופעות חברתיות אחרות של בני נוער שאינם מקובלים כמו פירסינג, איפור מוגזם, צביעת שיער ומניעת איחורים. בנוסף מעודד בית הספר את התלמידים להתנדב ולסייע לצרכי הקהילה באשדוד כמו בתי-אבות, מגן-דוד, משמר האזרחי, אל-סם ולמוסדות התנדבות אחרים בעיר ובכך עסוקים התלמידים במתן

עזרה לנזקקים, באים במגע עם אוכלוסיות שונות ואחרות בעיר דבר מעלה את הדימוי העצמי שלהם ואת המוטיבציה שלהם לעזור האחר ולחלש, מגביר את סובלנותם וסבלנותם לשונה ולזר. בית הספר הוא בית ספר קהילתי עם מעורבות הורים ותלמידים, ועד ההורים פעיל מאוד בבית הספר וגם ועד התלמידים לוקח חלק בהחלטות בקביעת יעדי בית הספר והתנהגות התלמידים בו, דבר אשר גורם לצמיחת נוער מנהיג ואחראי המעודד את שאר בני הנוער ליצירת אקלים בית ספרי תקין והולם מוסד חינוכי וכן באמצעותם יש קשר ליסוד המארגן של מניעת עבריינות בקרב בני הנוער בקהילה.

במסגרת זו, גם התכנית הייחודית של לימודי הקרימינולוגיה מאפשרים לאותם תלמידים המגיעים למגמת מדעי החברה, להבין את התהליכים שעשויים לגרום לסטייה אצל חבריהם העולים החדשים האחרים או לחבריהם מהעדות השונות. הבנתם את חומרת הנושא ואת הסיבות, ביכולתם להשפיע על קבוצת הגיל שלהם למנוע מהם מלבצע עבירות ואף ליצור בהם מוטיבציה להתנדב למשמר האזרחי או לחילופין להתארגנויות עירוניות אחרות.

הפרופיל הסוציו אקונומי של תלמידי המגמה הלומדים קרימינולוגיה הוא הטרוגני :

למגמה מגיעים תלמידים הטרוגניים ומרביתם מהעיר אשדוד, חלקם צברים וחלקם מהגרים הדוברים במספר שפות ונורמות התנהגות שונות. ומכאן עולה הצורך לשלב בתכנית הלימודים תיאוריות קרימינולוגיות המסבירות עבריינות נוער, תוך הדגשת הסיבות הכלכליות, האתניות והנורמטיביות של כל קבוצה אתנית, וזאת כדי להביא את התלמיד למודעות לסיבות הגורמות לבני נוער לבצע עבירות ובכך להימנע מלהיכנס עם בני נוער אחר לוויכוח בנושאים אלו אלא לנסות ולהשפיע עליהם שלא לפנות בדרך הסוטה אלא לפתור את בעיותיהם השונות בדרכים לגיטימיות. נושאים נוספים נבחרו בהתייחס לקבוצת גיל המתבגרים כמו תופעות האלימות בקרב בני הנוער, עבריינות וסמים.

נושאים נוספים שילמדו בתכנית מתייחס לעבריינות הנובעת משוני ופערים בחינוך של מהגרים וקבוצות שונות בחברה וממבנה סוציו-אקונומי נמוך כמו התיאוריות האקולוגיות השונות ועבריינות הנגרמת במשפחה.

צורכי התכונה

העיר אשדוד היא העיר החמישית בגודלה בישראל והיא מאוד הטרוגנית, זו עיר בהתפתחות ופיתוח בתנופת בניה ועשייה רבה, העיר מצטיינת במקומות עבודה ייחודיים ורגישים, הן מבחינה ביטחונית והן מבחינה בטיחותית כמו הנמל, בתי זיקוק, מפעלים פטרוכימיים רבים, מפעלים ביטחוניים וכן מרכזי תעשייה עם מפעלים בינוניים קטנים וזעירים המושכים אליהם עובדים רבים כולל כאלו המנסים לבצע מעשים פליליים. בנוסף אשדוד קרובה כ-50 ק"מ מרצועת עזה דבר המגביר את החשש לפיגועים חבלניים. זו עיר המצטיינת גם כעיר הקולטת עליה, לאחרונה קלטה מספר לא מבוטל של עולים חדשים מרוסיה, ומארצות שהוו את ברית המועצות, מאתיופיה, מארגנטינה ומצרפת. בנוסף אשדוד מקבלת בברכה גם אוכלוסייה של חרדים המוצאים בה מקום מגורים ופרנסה ההולם את אורח חייהם. מכאן שיש באשדוד מגוון רחב של תרבויות משנה כמו : יהודים ונוצרים, חילונים ודתיים, ערב רב של עדות וביניהם רוסים, אוקראינים, גרוזינים, בוכרים, מרוקאים, אתיופים ואחרים, דבר היכול וגורם למתחים בין עדות שונות, בין דתות שונות ובין דעות פוליטיות שונות. גם הרמה הסוציו-אקונומית ורמת ההשכלה בין התושבים היא הטרוגנית, לצד השכונות הוותיקות בהם מתגוררים תושבים מרמה סוציו-אקונומית והשכלתית נמוכה צמחו שכונות צמודות קרקע של אנשים מבוססים, בעלי ממון ומשכילים. כל אלו הם סיבות מספיקות לקיטוב בין התושבים. הרשות המוניציפאלית מנסה לשמור על האיזון העדין שבין התושבים השונים בעיר ולהעניק שירותים מוניציפאליים באופן ששוויוני לתושבים. קיימת תחנת משטרה המנסה לעצור את הסחף בפשיעה בעיר, אולם מגבלות כ"א בתחנת המשטרה ועדיפויות בביצוע מטלות המשטרה מונעות את היכולת של המשטרה לטפל בכל אירוע בעיר בצורה הטובה, המהירה והיעילה ביותר, לכן קיימת עבריינות בעיר ואחת הבעיות החמורות בעיר – כמו בשאר מדינת ישראל היא עבריינות בני הנוער המתבטאת בוונדליזם ואלימות. פרנסי העיר הבינו כי מלחמה באלימות הנוער יעילה כאשר היא נעשית על ידי בני נוער השותפים לרצון של פרנסי העירייה להוריד את רמת פשיעת בני הנוער בעיר, ומכאן נובע שיתוף בין בתי הספר בעיר והעירייה במלחמה בעבריינות הנוער. תכנית הלימוד תאפשר ללומד להבין טוב יותר את הסיבות לעבריינות נוער, את הסיבות להתנדבות הנוער ואת שיטות למניעת עבריינות נוער, ובנוסף את הרשויות השונות בעיר הפועלות למנוע מנוער לבצע עבירות. כדי לקרב את תלמידי בית הספר לקהילה קיימים בבית הספר פעילויות שונות כולל מחויבות אישית של התלמידים להתנדב למוסדות שונים כדי לתרום לקהילה, אולם כדי לחזק את הקשר של התלמידים למשטרה וכדי להשפיע על הנוער להימנע מאלימות הרווחת בחברתנו, לימודי קרימינולוגיה יתנו באמצעות תלמידי המגמה דוגמא טובה הן לעידוד ההתנדבות למשמר האזרחי והן להתנהגות קונפורמית בבית הספר.

בנוסף, התלמידים נתקלים בחיי היומיום במשטרה ובהיבטים שונים הקשורים לפעילויות השיטור. מכאן שהרחבת הידע בתחומים אלו, תורמת ישירות להתפתחותם כאזרחים שומרי חוק. מגמת לימודים זו, תורמת לפיתוח קשרי גומלין חיוביים בין הרשויות השונות בעיר והמשטרה לבין התלמידים, כיוון שהיא מעמיקה את הבנת התלמידים לגבי תפקידי הרשויות השונות המטפלות בבני נוער והמשטרה, ומהווה נידבך נוסף בפעילות הכוללת של שיטור קהילתי ליצירת אקלים חברתי בריא.

תכנית הלימודים בקרימינולוגיה בנויה כדי להעניק לבית הספר את היתרונות בהכשרת תלמידים לאזרחות טובה, למעורבות בקהילה ומעורבות בנעשה בבית הספר. (מספר התלמידים מתנדבים לעזרה לחלשים בית הספר גבוה במגמה מאשר שאר המגמות). לימוד המגמה מעלה בתלמידים את המודעות להשקפת עולם ליברלית וסובלנית, לכינון יחסי אנוש תקינים, אהבת הבריות והזולת ולפלורליזם חברתי ותרבותי.

התכנית ומטרותיה יוצרים בקרב התלמידים מחויבות לשמירת החוק במדינה, לתקנון הבית-ספרי ולמחויבות הבית-ספרית דבר התורם ליצירת מחויבות כלפי המדינה וחוקיה בקרב התלמידים ורצון לתרום למשטרה ולקהילה.

העירייה ומשטרת אשדוד נותנות ומעניקות את חסותן לתלמידי הקרימינולוגיה כי הן רואות את תרומת המגמה לעידוד הסבלנות והתארגנות הנוער למניעת פשיעה בעיר, בנוסף באזור אשדוד קיימים משאבים ייחודיים המקלים על הקשר עם המשטרה ושאר המוסדות הממלכתיים והמוניציפאליים והם: משטרת אשדוד - תחנת המשטרה הגדולה בכל המרחב, בסמוך לבית הספר מצוי המש"ק השכונתי המקושר ישירות עם בית הספר, (אשדוד היא אחת הערים הראשונות שבהן קיים שיטור שכונתי) והשוטר הקהילתי מבקר תכופות בבית הספר כולל הרצאות ושיחות עם תלמידים, באשדוד קיים בית משפט שלום ובית משפט לנוער דבר המסייע לתלמידים להגיע ולצפות כיצד הצדק נעשה, קיימים ארגונים המטפלים בשיקום עבריינים וכן כל הארגונים למלחמה בסמים ושיקום האסיר והמוכנים לקלוט נוער מתנדב, כל אלו מסייעים לבית הספר לקבל מיטב קציני המשטרה להרצאות כולל הרצאות בנושאי משטרה לתלמידי תכנית ייחודית זו.

המטרות והאופרטיביות של התכנית

בתחום הקוגניטיבי

התלמיד ידע עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים, הקשורים בתופעה עבריינות בני נוער ועבריינות הנגרמת כתוצאה מהגירה באשדוד, כיוון שאשדוד זו עיר הקולטת מהגרים כך שעבריינות בה מאופיינת בעבריינות נוער או בעבריינות הקשורה והמאפיינת מהגרים. התלמיד ינתח אירועי פשיעה של בני נוער מאשדוד המתפרסמים בעיתונות מידי פעם לפעם ברמה התיאורטית, תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות, בעיקר לעבריינות הקשורה בערעור נורמות וערכים הנובעים ממקום הקולט עלייה. התלמיד יישם את הידע התיאורטי לניתוח אירועי פשיעה באשדוד המיוחסים למהגרים ולתרבות משנה כפי שמתפרסמת מעת לעת בעיתונות המקומית. התלמיד ינתח את תופעת אלימות בקרב תרבויות משנה שונות הנמצאות באשדוד. התלמיד יכיר ויבין את מערכת אכיפת החוק בישראל. התלמיד יכיר את מערכות מניעת העבריינות והשיקום בישראל.

בתחום הריגושי - ערכי

התלמיד יגלה עמדה חיובית כלפי הקהילה ומוסדותיה.
התלמיד יגלה עמדה חיובית לתפקידי המשטרה והשוטר.
התלמיד יגלה יחס חיובי לחוק, שלטון החוק ולמשפט במדינת ישראל.
התלמיד יגלה עניין בשירות במשטרה כדרך חיים.
התלמיד יפתח מחויבות לשמירה על ערכי החברה והחוק, אותה יעבירו לקבוצת הגיל הרלוונטית.
התלמיד יעביר את המסרים החיוביים של הערכים והחוק לחבריו בבית הספר דבר שיתרום ליצירת אקלים בטוח בביה"ס.
התלמיד יסייע ליצירת מודעות בקרב התלמידים האחרים ובני משפחותיהם ליעדי מוסדות הקהילה המשטרה ולמשימותיה.
התלמיד יאזין להרצאות, יענה על שאלות מנחות ויכין דוח בהתאם.
התלמיד ישתתף בסדורים ויכין דוחות לאור לביקורים.
התלמיד יעביר את ידיעותיו על תרומת מוסדות הקהילה וארגון המשטרה לסביבתו הקרובה ויביא להגברת המודעות והערכה כלפיהם.
התלמיד ירכוש מיומנות לשימוש מושכל בספרות עזר, מקורות ביבליוגרפיים, על מנת לתת תימוכין לנושא הנלמד.
התלמיד ינתח ויפענח גרפים, סיטואציות, טבלאות וכדומה.
התלמיד, במסגרת עבודת נושא, ינתח תהליכים המובילים להופעתן של הפרעות וסטיות שונות ויצג צורות התמודדות והטיפול בהן - ממסדיות ואחרות.

התלמיד יחבר ויצרף (יצור סינתזה), בין תחומי הדעת אותם ילמד: קרימינולוגיה, פנולוגיה, סוציולוגיה ומדעי המשטרה.

התלמיד ידע להגיש דוחות: על סיור שיבוצע בבית סוהר, ויעריך את התכנית ואת המורה המלמד.

המגמה ושילוב מספר יחידות הלימוד

תכנית הלימודים בקרימינולוגיה ובמדעי המשטרה תשולב במערך 5 יחידות לימוד של מדעי החברה בצירוף למגמת סוציולוגיה. הסיבה העיקרית לבחירת מקצוע הסוציולוגיה נובעת מהעובדה שתוכנית הלימודים בסוציולוגיה נותנת דגש רב לנושאים הבאים:

תרבות - במסגרת זו לומדים התלמידים את המושגים ערך, נורמה, סמל, יחסי גומלין חברתיים, הגדרת מצב, סטריאוטיפ, סטייה, תרבות גלוית וסמויה, תרבות-משנה והתנגשות בין תרבויות. מאחר והתלמידים בבית הספר ובמגמה הם ממגוון רחב של תרבויות משנה וכן התלמידים באים במגע עם מגוון זהויות ותרבויות לאומיות, עדתיות ותרבותיות, קיים צורך לתת את הדעת להיבט זה, לשמר את מקורות התרבות של כל קבוצה בנפרד ומאידך לשאוף לחיזוק המרכיבים המשותפים. לימוד תכנים אלו יסייע לתלמידים להבין טוב יותר התנהגויות שונות, יפתח סובלנות וסבלנות ויסייע בהבנת תהליכים העוברים על התלמידים תוך השלמה והעמקה של מטרות התוכנית בקרימינולוגיה ולימודי משטרה כדי לצמצם את השפעות בין תרבויות המשנה השונות ובכך להפחית את האלימות והוונדליזם של בני הנוער בקהילה.

קבוצה - נושא זה מכיל התייחסות לנושאים הקשורים בהשתייכות לקבוצה, מטרות הקבוצה, לחץ קבוצתי, דעות קדומות, תפקיד חברתי, צרכים אקספרסיביים, צרכים אינסטרומנטליים, מנגנוני פיקוח, קבוצת השתייכות, קבוצת, התייחסות, קבוצת התייחסות נורמטיבית, קבוצת התייחסות שלילית ועוד. לימוד נושא זה יחזק את הבסיס החברתי של קבוצה התלמידים במגמת מדעי החברה ויאפשר לתלמידים הפעלת שיקול דעת וכלים להתמודדות עם לחץ קבוצתי ודעות קדומות. לבית הספר ולמורה ציפיות מתלמידי המגמה בכל הקשור ליצירת אורה חיובית והשפעה חיובית על התלמידים האחרים בבית הספר ועל קבוצת הגיל בה הם חברים. גם לימוד התיאוריות השונות והגורמים הנוספים לעבריינות הקשורות בקבוצה כמו תת-תרבות עבריינית, נשענים על ההיבט החברתי - סוציולוגי והשפעת הקבוצה. סביר להניח שהבנת נושאים אלו תהיה יעילה יותר עם הבסיס הניתן בתחום הסוציולוגיה.

חברות - בנושא זה קיימת התייחסות למושגים זהות, תפקיד, סטטוס, אינטראקציה, עצמי, אני, אחר משמעותי, אחר מוכלל, סוכני חברות ראשוניים, סוכני חברות משניים, הפנמה, חברות מוקדם, חברות מחדש, חברות לתפקיד, חברות לתפקידי מין רה-סוציאליזציה דה-סוציאליזציה ועוד. לימוד מושגים אלה תסייע לתלמידים להבין, כי זהות אינה דבר מולד אלא דבר נרכשת תוך פעילות והכרה חברתית, וכי זהותם מורכבת מתת-זהויות הקשורות למגוון התפקידים שלהם

ולכן היא גם משתנה במהלך החיים. בנוסף, לפיכך, מושם דגש גם על תהליך החברות לנוער תוך תשומת לב מיוחדת לשאלה מדוע קיים בחברה המודרנית תהליך התבגרות ממושך? זאת תוך התייחסות למושגי יסוד כמו, טקסי מעבר, חברת השווים, מורטוריום ומודרניזציה. הדגשת חשיבות החברות כתהליך חברתי תסייע לתלמידים להבין, את השונות הרבה של זהויות בחברה נובעת מהסביבה השונה של חייהם, ומאוסף החוויות האישיות העוברות על האנשים במהלך חייהם - ינקות, נעורים, בגרות וזקנה. בתכנית המוצעת משולבים מרכיבים העשויים לסייע במניעת עבריינות בקרב אוכלוסיית מהגרים בכלל, ובני נוער עולים בפרט, באמצעות חיזוק תחושת הזהות וההשתייכות חברתית, מניעת אנומיה חברתית ואישית שעלולה להוביל את הנוער העולה לעבריינות ולפשיעה, ובשיתוף התלמידים בעשייה לטובת הקהילה באמצעות פעילות במשמר האזרחי. תכני הפעילויות שצוינו קודם, מסייעים לחיזוק תחושת ההשתייכות החברתית, ולצמצום הניכור ותחושת הזרות המלווה תלמידים עולים במוסדות החינוך. באמצעות לימוד הסוציולוגיה והקרימינולוגיה יושגו המטרות הרגשיות-ערכית שהם היסוד המארגן של התכנית ובאמצעותם יוכלו התלמידים לגלות עמדה חיובית כלפי הקהילה בה הם חיים, לגבש עמדה חיובית כלפי אוכלוסיות שונות ואוכלוסיות חלשות החיות עימם בקהילה, ולפתח סבלנות וסובלנות כלפי אנשים השונים ממנו בתחומים שונים.

משפחה - במסגרת נושא זה קיימת התייחסות למושגים משפחה, נישואין, סוגי משפחות, שוויוניות, חירות, קולקטיביזם, שמרנות, חילון, משפחה גרעינית, משפחה מורחבת, מונוגמיה, פוליגמיה, משפחה מורכבת, משפחה פריקה, "מעגל המשפחה", זכויות נשים, זכויות ילדים ועוד. התלמידים יודעו למושג המשפחה כמוסד חברתי המחבר פרטים לקבוצות ועונה על צרכים אנושיים בסיסיים. יוסבר תפקידה של המשפחה כסוכן חברות ראשוני ומרכזי בחברה וילמד הנושא של המשפחה ותהליך הסוציאליזציה כגורמי עבריינות פוטנציאליים, נושא שבא גם לידי ביטוי בלימודי הקרימינולוגיה בתיאוריות השונות המסבירות עבריינות הנובעת מהמשפחה כמו עבריינות הנובעת ממשפחה הרוסה, ממשפחה בעלת קשיים כלכליים וממשפחה עבריינית, ועבריינות בין תאומים זהים או תאומי אחווה. יודגש התפקיד תמרכזי שממלאת המשפחה בסוציאליזציה של הילד, ובעיצוב אישיותו של האדם. השפעת המשפחה ניכרת מבחינות רבות: היא שקובעת את הרקע הכלכלי והחברתי של הילד ואת תכונותיו התורשתיות, שם הוא חווה חלק ניכר מתהליך הסוציאליזציה ורוכש את הערכים, הנורמות ודפוסי ההתנהגות שלו. במסגרת זו תוצג המשפחה המודרנית החשופה יותר למתחים בין-אישיים ולבעיות רגשיות, דבר המתבטא בשיעורי הגירושים ההולכים וגדלים בהתמדה. תקופת ההתבגרות היא תקופת משבר בהתפתחות הנער דבר העלולה לגרום אותו לאלימות ולסטייה כמו בלימודי הקרימינולוגיה בתיאורית "המרד הזכרי", שהעבריינות נוצרת עקב ממצב המשפחה.

באמצעות לימוד הנושאים הקשורים למוסד המשפחה ישכילו התלמידים להבין, שהמשפחה היא תופעה חברתית אוניברסאלית המוכרת בצורות שונות בכל החברות ובכל התקופות, יכירו סוגים של משפחות בעולם ובישראל, ינתחו את השפעת השינויים בחברה על המשפחה, יפתחו סובלנות

כלפי צורות שונות של משפחה, יהיו מודעים למגמות השוויון בחברה, ויבחנו את עמדותיהם לגבי מעמדם של האישה והילד במשפחה והחברה. באמצעות הלימוד על המשפחה, יושגו מטרות התוכנית המוצעת בתחום הרגשי-ערכי - התלמידים יגלו עמדה חיובית כלפי הקהילה בה הם חיים, ויפתחו סבלנות וסובלנות כלפי אנשים השונים מהם בתחומים שונים. בתחום הקוגניטיבי יושגו המטרות הבאות : התלמידים יבינו את המאפיינים של אוכלוסיות שונות, בהן הם אינם נתקלים בדרך קבע, או שאינם מכירים באופן אישי, יבחינו בין אוכלוסיות שונות המרכיבות את החברה הישראלית ויכירו את המאפיינים השונים של כל אוכלוסייה.

סה"כ ילמדו תלמידי התכנית הייחודית בקרימינולוגיה 180 שעות בפריסה לשנתיים. יחידת הלימוד החמישית, העבודה האישית, תהיה גם היא במסגרת מדעי החברה, יחידה זו כוללת עבודת חקר אישית בתחום הסוציולוגיה, המנתחת תופעה חברתית המעניינת את התלמיד בתחום בו למד, באישור משרד החינוך.

תכנית לימודים ייחודית בקרימינולוגיה

תכנית הלימודים

מס	הנושא	תת-נושא	מושגים מרכזיים	שם המרצה	ש	ביבליוגרפיה
1	מבוא לקרימינולוגיה	מדע או דיסציפלינה ? הגדרות הפשיעה השונות.	מדע, דיסציפלינה, סטייה חברתית, התיאוריה הפונקציונאלית, תיאורית הקונפליקט, יחסיות הסטייה, סטייה חברתית.	מורה המגמה	2	שוהם (1987) ע' 9-23
2		האסכולה הקלאסית	שיקול תועלת, עונש מרתיע. העברין הרציונאלי	מורה	1	שוהם (1987) ע' 23-25
3		האסכולה הפוזיטיבית	דטרמיניזם, שיקום העברין.	מורה המגמה	1	שוהם (1987) ע' 25-27
4	תיאוריות ביולוגיות	לומברוזו ותלמידיו, שלדון וקריטשמר - טיפוסי גוף. חיזוי עבריות - בני הזוג גליק	אטביזם, העברין מלידה, 18 הסימנים, קרימינולואיד, עבירות טבעיות החוק הטרמי. אקטומורפי, מזומורפי, אנדומורפי, פיקני, אסטני, אתלטי.	מורה המגמה	4	שוהם (1987), ע' 75-70, שוהם (1987) ע' 76-82, שוהם (1987) ע' 64-69
5		מחקרי תאומים	תאומים זהים,	מורה	1	שוהם (2004)

	ע' 141-137			תאומי אחווה.			
6	הקשר בין מוח לפשיעה	פעילות האמיגדלה (Amygdala), MAO-A "גן הלוחם"	מורה	1	פרופ' פיטר רוזנפלד		
7	מבחן רבעון 1			2			
8	תיאוריות פסיכולוגיות :	פרויד - הגישה הפסיכואנליטית	סופר-אגו, איד, אגו, אני עליון חסר, לקוי, נוקשה מחלות נפש - סכיזופרניה ופסיכופאטי.	מורה המגמה	3	שוהם (1987) ע' 172, 222-210, אדד ע' 195-176	
9	ה"לא מודע" וההתנהגות העבריינית	מודע, לא-מודע, מנגנוני הגנה, הדחקה, התקה	מורה	2	אדד ע' 19 - 32		
10	אינטליגנציה	I.Q. פיגור עמוק, בינוני וקל. דבילים,	מורה	2	שוהם (1987) ע' 152-134		
11	ליקוי למידה	הפרעות קשב, שליטה עצמית, התפתחות לא סדירה, דיסלקציה	מורה המגמה	2	אליעזר, ע' 123-94	30%	
12	אלימות ועבריינות	האלימות בהיבט האינטגרטיבי	מורה	2	פרופ אדד		
13	מרד זיכרי - פרסונס	מודל נשי ומודל גברי "תגובה תצורתית".	מורה המגמה	2	שוהם עמ' 389, 396. אדד, עמ' 78		
14	טכניקות נטרול - סייקס ומאצה	ניטרליזציה, ראציונליזציה	מורה המגמה	1	שוהם ע' 260-259		
15	הסבר לפדופיליה	מודל ארבעת הפקטורים	מורה	2	דויד פינקלשור ושרון אריה		

16	תיאוריות אקולוגיות וכלכליות	אסכולת שיקגו והחלונות השבורים	מעגלים קונצנטריות, מסורת עבריינית. עזובה חברתית	מורה המגמה	2	שוהם (1987) ע' 243-247	30%
17		גורמים סוציו- אקונומיים	עוני, אבטלה ועבריינות, תיעוש עיור ומודרניות ועבריינות.	מורה	3	שוהם (1987) ע' 247-255	
18		מבחן חציון			2		
19	תיאוריות סוציולוגיות	אנומיה - דורקהיים ומרטון	סולידאריות, פיקוח חברתי, אנומיה חברתית, קונפורמיות, חדשן, נסגן, ריטואליסט, מרדן.	מורה המגמה	4	שוהם (1987) ע' 232-256	
20	עבריינות נוער	הסבר כללי לתיאוריות תת תרבות אלברט כהן - תת תרבות עבריינית	תסכול סטטוס, נער כנופיה, נער פינת רחוב נער קולג', תת- תרבות עבריינית, בלתי תועלתית, זדונית, שוללנית. מאפייני המעמד הנמוך והבינוני.	מורה המגמה	4	שוהם (1985) ע' 99-114 שוהם (1987) ע' 371-403	30%
21	עבריינות נוער	מילר - נורמות המעמד הנמוך הגורמות עבריינות.	הסתבכות, קשיחות, התחמקות וערמומיות, התרגשות, אוטונומיה, אמונה.	מורה המגמה	1	שוהם (1987) ע' 337	30%
22	עבריינות נוער	קלאורד ואוהלן - מערך ההזדמנויות הדיפרנציאליות	הזדמנויות לא- חוקיות כחלק מהמבנה החברתי.	מורה המגמה	2	שוהם (1987) ע' 386-388	

23		גורמים משפחתיים לעבריינות	חיברות, מתחים במשפחה, המשפחה ההרוסה, דחייה של ההורים את הילד. משפחה עבריינית	מורה המגמה	3	שוהם (1987) ע' 235-229	30%
24		תיאורית הפעילות השגרתית	מוטיבציה עבריינית, זמינות הקרבן, אמצעי פיקוח	מורה	2	זלבה ע' 314-313	
25		התחברות דיפרנציאלית – סאתרלנד הזדהות דיפרנציאלית גלזר	התחברות דיפרנציאלית, התנהגות עבריינית נלמדת, ביוטופ. הזדהות דיפרנציאלית	מורה המגמה	3	שוהם (1987) ע' 265-256	
26		הגנב המקצועי - סאתרלנד	תשלובת של כישורים וטכניקות, רכישת סטטוס, הסכמה כללית, התחברות נבדלת, פשע מאורגן.	מורה המגמה	1	סאתרלנד ע' 205-195	
27		שיקום עבריינים - קרייסי	שיקום, "אלכוהוליסטים אנונימיים".	מורה	1	שוהם (1987) ע' 264-263.	
28		תיאורית הפקוח - הרשי	מעורבות, קשר, מחויבות, אמונות.	מורה	1	שוהם (1987) ע' 234	
29		תיאורית התיוג: מבוא - טננבאום למרט, גישת המייסדים - בקר	הבסיס לתיאוריה, המשמעות החברתית, יישומה במציאות גישת המייסדים,	מורה המגמה	3	שוהם (1985) ע' 78-41 שוהם (1987) ע' 362-324 שוהם (1987)	

	ע' 352-347			תיוג.			
30	ז'אן ז'נה	סטיגמה, תיוג סביבתי	מורה	1	שוהם (1987) ע' 334-327		
31	מבחן רבעון 3			2			
32	נערה מדרדרת לזנות	משבר הגירה, סטיגמה, תיוג שלילי, שער לעזאזל	מורה	2	שוהם (1987) ע' 370-362		
33	הגירה ופשיעה - סלן	התנגשות תרבויות, חברה קולטת, כור היתוך, פלורליזם.	מורה המגמה	2	שוהם (1987) 1987 ע' - 285 265		
34	עבריינות נוער בישראל	עבריינות קטינים בני מיעוטים בישראל	מורה המגמה	2	חסין (1998) ע' 310-292		
35	הסיבות לעבריינות נערים מאתיופיה בישראל	קונפליקט תרבותי, חוסר סדר חברתי, גרעין קשה של עבריינים	מורה המגמה	2	אדלשטיין ע' 32-5		
36	עבריינות בני טובים בישראל	בני טובים, פולחן המיידיות, מעמד הפנאי.	מורה המגמה	2	שוהם (2004) ע' 558-557	30%	
37	עבריינות נוער עולה מארצות האיסלם בישראל	מצוקה אובייקטיבית וסובייקטיבית, פערים, רמת הכנסה.	מורה המגמה	2	חסין (1992) ע' 76-62	30%	
38	נשים ונערות עברייניות	זנות, שופ-ליפטנינג, שוטטות. השפעת הפמניזם, תאוריית הכוח,	מורה המגמה	2	כהן ע' 91 - 95		
39	<u>טיפול בנוער עברייני</u>	הרשויות המטפלות בנוער עברייני בישראל	פקידת סעד	4	כהן ע' 195 - 111	30%	

				אל-סם, הרשות למלחמה בסמים, השרות לנוער במצוקה, שרות התעסוקה לנוער, הרשות הלאומית למלחמה בסמים, תחנה לבריאות הנפש.			
40	סמים ועבריינות נוער.	סוגי סמים והשפעותיהם ההיבט הפלילי היבט חברתי הקף התופעה	אמפטמינים, אופיאטים, ברביטורטים, פסיכודלים, תלות נפשית תלות וגופנית. חוק הסמים המסוכנים, חילוט רכוש. הנזק החברתי, תלות, לגליזציה של סמים, שיקום נרקומנים. עבריינות לא מדווחת, עבירות ללא מתלונן.	ק. משטרה	2 2 1	טייבמן ע' 102-44 טייבמן ע' 147-131 טייבמן ע' 184-148	
41		מבחן רבעון 4			2		

מס	הנושא	תת-נושא	מושגים מרכזיים	שם המרצה	ש"	ביבליוגרפיה
1	פנולוגיה	מבוא לפנולוגיה	הפנולוגיה כחלק מהקרימינולוגיה ויחסי וגומלין ביניהם	מורה המגמה	2	שביט ע' -11 27
2		התפתחות הענישה	עונש מות, עונשי גוף וקלון, הגליה.	מורה	3	שביט ע' -78 173-147, 69
3		מטרות הענישה - היבטים היסטוריים	מטרות תועלתיות, חצי תועלתיות ושאינן תועלתיות	מורה המגמה	2	שביט ע' -83 79
4		מטרות הענישה	נקם ותגמול, הרתעה, תיקון וטיפול, המודל הרפואי שקום, מניעה, הגבלה והרחקה "נטילת הכושר".	מורה המגמה	4	שביט ע' 146-84
5		מבחן רבעון 1			2	
6	המאסר	היבטים היסטוריים	ג'ון הווארד, פניאופטיקון, מלחמת השיטות, בתי עבודה	מורה	3	שביט ע' 188-174
7		המאסר המודרני בעיותיו	מוסד כוללני, דו"ח מרטינסון, כאבי מאסר, התכלאות, המתת האני, דיסקולטוריזציה	מורה המגמה	4	שביט ע' 213-189
8		חלופות	מאסר על תנאי, מאסר	מורה	3	שביט ע'

227-242			לסירוגין, קנס	למאסר		
שביט ע' 292-242	4	מורה המגמה	המבחן, תסקיר, קצין מבחן, זמן מבחן, שרות לתועלת הציבור, עבודות שרות.	תקון בקהילה		9
שביט ע' 300-293	3	מורה	מחיקת העבר, השבה ופיצוי	שיקום האסיר		10
נתונים עדכניים בארץ	2	קצין שב"ס	רצידיביסטים, מאסר חד-פעמי,	המאסר בישראל - שב"ס- סיכום שנתי		11
	1	מורה המגמה	הבסיס החוקי לפעיות שב"ס, היעדים העיקריים של שב"ס.	הכנה לסיום לבית סוהר		12
לפי קביעת שב"ס	6	מורה המגמה	מטרות ויעדי בית הסוהר בישראל.	ביקור בבית סוהר		13
	2			מבחן חציון		14
זלבה עמ' 61 - 83 אלירם ע' 290-283	2	מורה המגמה	המשטרה כארגון ביורוקראטי פורמאלי מול סעיף 3 לפקודה.	משטרת ישראל ותפקידה	מדעי המשטרה	15
אלירם ע' 394-289	1	מורה המגמה	מטה ארצי, מחוז, מרחב, תחנה	משטרת ישראל - יעוד ומבנה.		16
אלירם ע' 223-220	1	מורה המגמה	שיטור מסורתי, שיטור אכיפתי, שיטור קהילתי.	סגנונות שיטור		17
מ. ש. ממ"י	2	קצין סיור	סייר, יומנאי. שמירת הסדר הציבורי. נוכחות ומניעה.	משרד הסיור	מקצועות תחנת משטרה	18
מ. ש. ממ"י	2	קצין חקירות	בילוש, מעקב, מלחמה בפשעה.	משרד חקירות ומודיעין		19
מ. ש. ממ"י	2	קצין נוער	אחריות פלילית, עובד	קצין חקירות		20

בית"ס המקיף ג אשדוד

			נוער, חוק הנוער, א.ת.	נוער		
21		משרד המקא"מ	משמר אזרחי, יש"ק.	קצין מקא"מ	1	מ. ש. ממ"י
22	תפקידי המשטרה	שמירת שלום הציבור מניעת עבירות לחימה בפשעה אכיפת החוק	שמירת סדר חברתי. מניעה ראשונית, שניונית ושלישונית, התקת פשיעה, שעון פשעה, סקר קורבנות, עבריינות לא מדווחת, עקרונות האכיפה, נוכחות, בולטות, עוצמה, יוזמה, מקצועיות .	מורה המגמה	1 2 2 2	אלירם ע' 196-160 שם ע' - 111 110, - 133 121 שם ע' - 204 210
23	מבנה ותפקיד תחנת המשטרה	תפקיד חברתי, מיקומה,	תחנת משטרה, משרדי משטרה, בולטות, נגישות.	קצין משטרה	1	אלירם ע' 295-294
24	מקצועות שוטרים	זיהוי פלילי	זירת פשע, עדויות.	קצין מז"פ	1	מ. ש. ממ"י
25	שיטות פענוח חדשניות	די. אן. אי.		מורה המגמה	2	
26	השיטור כמקצוע	תפקודי וסמכויות המשטרה	שמירת שלום הציבור, לחימה בפשיעה, אכיפת החוק, מניעת עבירות.	מורה המגמה	2	אלירם, עמ' 99
27	סמכויות השוטר	עיכוב, מעצר, חיפוש. חסינות, טווח שיקול הדעת.		מורה המגמה	2	זלבה ע' - 85 128 אלירם ע' 228-225
28	אתיקה משטרתית	שיקול דעת, סטיות שוטרים, שחיתות, אלימות, הפרת זכויות		מורה המגמה	2	זלבה ע' 211-197 אלירם ע' 176-225

29		שחיתות משטרית	תרבות המשטרה, ועדת קנאפ, אוכלי עשב, אוכלי בשר	מורה המגמה	2	אלירם ע' 266-235
30		מבחן רבעון 3			2	
31		סטטיסטיקה משטרית	כרוניקה פלילית, סקר קורבנות, סקרי דווח עצמי, שעון פשיעה,	מורה המגמה	2	אלירם ע' 129-128, 397
32	סיור	תחנת משטרת אשדוד	תחנת משטרה עירונית, מוקד תחנה, תאי מעצר, מרכז לשירות האזרח	מורה המגמה	6	
33	זכויות האזרח	דילמת השיטור : האיזון בין ביטחון הציבור וזכויות האדם והאזרח	הגנה על שלום הציבור מול הוצאת מידע מחשוד ועינניים לקבלת מידע, צפיפות יתר בתאי המעצר	מורה המגמה	2	גימשי ע' - 31 29
34		זכויות האזרח	הזכות לחרות מול מאסרי שוא, חוק המעצרים החדש מול חוק כבוד האדם וחירותו	מורה המגמה	2	גימשי ע' - 65 60
35		מבחן רבעון 4			2	
36		מבחן מתכונת בגרות			2.2	

ביבליוגרפיה:

- אדד, מ. (1989), קרימינולוגיה - העברין בהתהוותו, אור-עם.
- אליעזר, י. (1999), שקט בכתה, בבקשה !, רכס, ת"א.
- אלירס, י. (1996), משטרה וחברה - מבוא למדעי המשטרה, ירושלים, מולטיפרס.
- אנוך, י. (1984), לחץ קבוצתי וקונפורמיות, מתוך האדם בחברה מבוא לסוציולוגיה, יחידה 5 האוניברסיטה הפתוחה, ת"א
- גימשי, ד. (2003), משטרה בדמוקרטיה, משטרת ישראל המטה הארצי ירושלים.
- זלבה, (1998) (עורך) משטרה - אסופת מאמרים וחיקוקים, היחידה לשיטור קהילתי, ירושלים.
- כהן, י. (1975), עבריינים צעירים בישראל, ת"א, גומא.
- אדלשטיין, א. דפוסי עבריינות וסטייה חברתית בקרב בני-נוער יוצאי אתיופיה בישראל, מתוך: משטרה וחברה, גיליון 6 משטרת ישראל 2002.
- חסין, י. עבריינות נוער בישראל - מצוקה אובייקטיבית ומצוקה סובייקטיבית בקרב עולים מארצות האיסלם לישראל, מתוך: מפגש לעבודה חינוכית סוציאלית ע' 62-76. 1992.
- חסין, י. עבריינות קטינים בני מיעוטים במדינת ישראל והתגובה החברתית לעבריינותם, מתוך משטרה - אסופת מאמרים וחיקוקים, שיטור קהילתי, מהדורה שניה (1998).
- טייכמן, מ. (1991), לחיות בעולם אחר, רמות, ת"א.
- משטרת ישראל, דו"חות שנתיים, תל אביב, ירושלים.
- סאתרלנד, א.ה. הגנב המקצועי, מתוך: היחיד והסדר החברתי, ע' 195-205. עם עובד, 1993.
- פלום, חנוך. (1995) מתבגרים בישראל, רכס, ת"א.
- קלינגר, עפרה. (2005) חופשות לאסירים - מורכבות הסוגיה, מתוך: צוהר לבית הסוהר - אסופת מאמרים, ע' 35-39. הוצאת שב"ס, 2005.
- שביט, ג. שוהם, ש. ג. (1993), עבירות ועונשים - מבוא לפנולוגיה, תל אביב, עם עובד.
- שוהם, ש. ג. רהב ג. ואדד, מ. (1985), קרימינולוגיה, תל אביב, שוקן.
- שוהם, ש. ג. רהב ג. ואדד, מ. (1987), קרימינולוגיה, תל אביב, שוקן.
- שוהם, ש. ג. רהב ג. ואדד, מ. (2004), קרימינולוגיה, תל אביב, שוקן.
- שרות בתי הסוהר (שב"ס), דו"חות שנתיים, תל אביב, ירושלים.

דרכי ההוראה של התכנית

הלימוד יכלול את המרכיבים הבאים :

הרצאות

הרצאות ולימוד פרונטאלי של מורה המגמה לקרימינולוגיה בנושאי התיאוריות הקרימינולוגיות, פונולוגיה ונושאי מדעי המשטרה הכלליים.

הרצאות מקצועיות :

הרצאות של קציני משטרה שיבוצעו במהלך השנה השנייה בכתה י"א במסגרת חומר הלימוד על מדעי המשטרה מערכת אכיפת החוק. מטרת ההרצאות של קציני המשטרה היא ללמד את התלמידים את תפקידי המשרדים השונים של משטרת ישראל. במהלך ההרצאה יעבירו קציני המשטרה את תחום פעילותם הספציפית תוך מתן דוגמאות מניסיונם האישי בשטח העיר והשרות. קצין משטרה ירצה בפני התלמידים בנושא סמים. על סוגי הסמים, השפעת הסם על בני האדם, חוק הסמים, האכיפה והענישה, כאשר המטרה של ההרצאה להביא להגברת המודעות הסכנה הטמונה בשימוש בסמים לבני נוער, ובכל לעודד אותם למנוע מחבריהם לנסות להשתמש בסמים.

פרוט קציני משטרה שיופיעו בפני התלמידים :

ק. משטרה בנושא מבנה ותפקיד תחנת המשטרה.

מטרת ההרצאה להסביר את מבנה, תפקיד ותפקוד תחנת המשטרה כפי שהיא במדינה ובאשדוד.

קצין סיור

מטרת ההרצאה להסביר את פעילות הסיור בשמירת הסדר הציבורי והקניית תחושת ביטחון לאזרחים.

עובד נוער - קצין משטרה המטפל העבריינות נוער

קצין חקירות ומודיעין

קצין חקירות ומודיעין יתאר את תפקיד משרד החקירות והמודיעין בקבלת תלונות הציבור, חקירת

אירועים פליליים וגילוי העבריינים ומלחמה בפשע.

קצין מהמחלקה לזיהוי פלילי

קצין המז"פ יסביר מה היא זירת הפשע וכיצד קצין/טכנאי המז"פ מסייע בגילוי העבריין שביצע את

העבירה

ציון בית ספרי בכתות י"ו ו-י"א.

התלמידים יבחנו במבחן בכתב כל רבעון, המבחן יכלול שאלות פתוחות על החומר התיאורטי והרצאות של מרצים מקצועיים כמו קציני משטרה ואחרים שמעבירים חומר לימודי, הנמצא בתכנית הלימוד, לתלמידים. כל מבחן יכלול את מרכיבי ההערכה : ידע, הבנה ויישום. כל מבחן יכלול בפרק הראשון כתבה (unseen), שתהווה כשליש מניקוד המבחן, כאשר השאלות יכללו את כל שלושת תחומי תוכן ורמות החשיבה וכל השאלות בחלק זה יהיו שאלות חובה.

ציון סופי בקרימינולוגיה 30% בסוף כיתה י

הרכב הציון הסופי בקרימינולוגיה בסיום כיתה י"א

30% מכלל הציון יינתן על פי הערכת המורה לעבודת התלמיד במהלך שנת הלימודים.

ביה"ס המקיף ג אשדוד

70% יהוו ציון מבחן הבגרות.

